Bestyrelsen 2018 (og frem til generalforsamlingen)

Jens Ole Henriksen – formand
Vejlbygade 26
8240 Risskov
Tlf. 4270 3570
Email: henriksen@vejlbygade.dk

Rie Froberg – kasserer
Tranekærparken 15, st.th.
8240 Risskov
Tlf. 2810 7198
Email: rief@sol.dk

Steen Busck – bestyrelsesmedlem
Toftefaldet 5
8240 Risskov
Tlf. 8621 4066
Email: busck@webspeed.dk

Jørn Christiansen – bestyrelsesmedlem
Bakkekammen 37
8240 Risskov
Tlf. 8621 2559 / 2011 9683
Email: jchc.christiansen@gmail.com

Knud Erik Balle – bestyrelsesmedlem
Vejlby Toften 220
8240 Risskov
Tlf. 8621 3993 / 2179 3069
Email: k.e.balle@mail.dk

Poul Erik Hjortshøj – supplant
Fuglehegnet 26
8541 Skødstrup
Tlf. 2521 5680
Email: 8541peh@cool.dk

Grethe Bohl – suppleant
Kantorparken 8, st.th.
8240 Risskov
Tlf. 8621 1404 og 4215 2087
Email: grbh@mail.dk

Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Forening
kan kontaktes via fællesmail: foreningen@vejlbyrisskovarkiv.dk

Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Forening

Vejlby Nord 1983 – Vejlby Vænge, Kildehøjen og del af Fredensbjergparken.
I forgrunden Ellevang Kirke. Til højre er Vejlby Toften netop påbegyndt.

ÅRSSKRIFT 2019

Kære medlemmer af
Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Forening.

Indholdet af Årsskrift 201 er dels, hvad foreningens bestyrelse har beskæftiget sig med, dels hvad arbejdsgruppen på arkivet har fundet i gemmerne af forhåbentlig interessante historier. Desuden indeholder skriftet praktiske oplysninger og programmet for 2020.

Vi vil stadig henlede opmærksomhed på vores hjemmeside, *vejlbyrisskovarkiv.dk*, hvor alle praktiske oplysninger findes sammen med gode historier og en mængde materiale om Vejlby-Risskov. Hjemmesiden har i 2019 været velbesøgt. 23.116 unikke brugere har besøgt siden og foretaget 73.195 opslag. Mere end tre gange så mange besøgende som året før!

Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Arkiv og -Forening er også på FaceBook.:
https://www.facebook.com/groups/2109584049314527/ er en FaceBook-gruppe, hvor medlemmerne kan skrive opslag.
https://www.facebook.com/historielokal/ er en FaceBook-side, hvor der oplyses om nyheder i foreningen, på arkivet og på hjemmesiden (der kan ikke skrives til denne side).

Med ønsket om et godt nytår

venlig hilsen

bestyrelsen

Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Forening i året, der gik
Af Steen Busck

Det lokalhistoriske arbejde i Vejlby-Risskov foregår flere steder. Vigtigst er arbejdet i det lokalhistoriske arkiv på Risskov Bibliotek. Her indsamles, ordnes og bevares alt, hvad der indleveres til arkivet, og det er ikke småting. En arbejdsgruppe af frivillige varetager det store arbejde. Hvis du er interesseret i at deltage, skal du være velkommen. Der kræves ingen særlige forudsætninger ud over interessen. Det er også arbejdsgruppen, der i åbningstiden om onsdagen betjener de borgere, der henvender sig om oplysninger om deres ejendomme, slægt m.v.
På Vejlby Lokalcenter ved Vejlby gade samles desuden en Vejlbygruppe om erindringer og fortællinger fra den gamle landsby. Gruppen har gennem årene trykt en række småskrifter med erindringer. I kælderen under lokalcenteret findes yderligere den store model af Vejlby, som seks lokale håndværkere lavede i 1990'erne. Her kan man ud over landsbyen, som den så ud omkring 1950, se billeder, bøger, kort og meget andet fra det gamle Vejlby, og her holder vi i november hvert år en årlig arkivdag, hvor alle er velkomne. Mindre grupper har desuden mulighed for efter aftale med Jens Ole Henriksen (tlf. 42 70 35 70) at komme ind og se modellen.
Foreningen indledte året 2019 med at udsende sit årsskrift for 2018 i et noget bedre udstyr end året i forvejen. Det indeholdt ud over foreningens program for 2019 og beretning om 2018 en række mindre artikler om Vejlby-Risskov Alders- og Invalideforening, 1920'ernes kamp om Risskov skole, personlige erindringer fra samme skole, en stor brand i Vejlby 1895 og besættelsestidens planer om en fiskeri- og lystbådehavn ved Bellevue samt en større oversigtsartikel over Vejlby-Risskovs historie.
På generalforsamlingen den 28. marts 2019 udviste regnskabet for 2018 en god økonomi og et stabilt medlemstal på ca. 125. Der valgtes en bestyrelse (jf. årsskriftets bagside), som siden har konstitueret sig med Jens Ole Henriksen som formand og Rie Froberg som sekretær og kasserer. Knud Erik Balle er redaktør af foreningens årsskrift og hjemmeside (*vejlbyrisskovarkiv.dk)*. Jørn Christiansen er bestyrelsens it-ekspert og varetager desuden kontakten udadtil til andre lokalhistoriske arkiver og foreninger. Knud Erik Balle, Jørn Christiansen og Poul Erk Hjortshøj er tillige medlemmer af arkivets arbejdsgruppe. Efter generalforsamlingen viste Jørn Christiansen og Jens Ole Henriksen en film om Mosevej i 1950'erne, som Vejlbygruppen har lavet i samarbejde med Orla Hedegaard.
Den 1. juni afholdt Steen Busck og Jens Ole Henriksen med god tilslutning en byvandring i Vejlby Syd med idrætscenteret og alle de nye byggerier, som skyder op.
Den 19. september afholdtes i Risskov sognegård en aften om Psykiatrisk Hospitals betydning for Vejlby-Risskov fra dets indvielse i 1852 til udflytningen til Skejby i november 2018. Der var bidrag af historikeren Steen Busck og den tidligere plejer Per Hjortshøj samt adskillige andre tidligere medarbejdere ved hospitalet, bl.a. læge Bendt Viggo Kjeldsen, som fortalte om de betænkelige omstændigheder omkring salget af det gamle hospitals bygninger.

Den 10. oktober fejrede vi Vericentrets 50-års jubilæum med en aften i Vejlby sognegård, hvor Jens Ole Henriksen viste billeder og fortalte om Vericenterets tilblivelse, og Kirsten og Steffen Grønborg berettede om centrets liv i de mange år, hvor de drev butikken Grønborg Radio. Desuden bidrog skotøjshandler Teglborg.
Alle de nævnte arrangementer var velbesøgte. Det gjaldt også vores årlige arkivdag ved Vejlbymodellen, som afholdtes den 9. november.
Jørn Christiansen har på arkivets vegne indsendt flere ansøgninger til Veluxfonden om midler nyt apparatur, som alle er blevet imødekommet.
Jens Ole Henriksen og Steen Busck har ved siden af foreningsaktiviteterne afholdt foredrag og mindre rundvisninger om Vejlby-Risskovs historie.

Arkivets adresser og åbningstider

Arkivet og dets arbejdsgruppe holder uden for ferieperioderne åbent hus i pavillonen ved Risskov Bibliotek, Fortebakken 1, 8240 Risskov, hver onsdag kl. 9-12 samt 15-17 den første onsdag i hver måned.
Vejlbymodellen kan ud over arkivdagen beses efter aftale med Jens Ole Henriksen (Tlf. 42703570)

Arkivets mailadresse er *info@vejlbyrisskovarkiv.dk.* Hjemmeside *vejlbyrisskovarkiv .dk.* Her kan du se, hvad vi laver, og hvordan du kommer i kontakt med os. Her vil der være oplysninger om arrangementerne i Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Forening, og her vil du kunne læse små og store fortællinger om Vejlbys og Risskovs historie.

Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Forenings program for 2020

Generalforsamling i Vejlby Sognegård

Torsdag den 26. marts kl. 19.30.
For at deltage i generalforsamlingen med stemmeret skal man have betalt kontingent for 2020. Kontingentet kan betales på stedet før generalforsamlingen. Dagsorden udsendes senest 14 dage før. Efter generalforsamlingen viser vi film og billeder fra det gamle Vejlby, fortæller om dem og modtager gerne oplysninger fra de fremmødte.

Byvandring i Vejlby Øst

Lørdag den 30. maj kl. 14.
Mødested: Risskov Bibliotek
Med Steen Busck og Jørn Christiansen som rundvisere går vi ned gennem Skolevangen til Risskov Skole, rundkørslen og mindestenen for Genforeningen, som vi jo fejrer 100-års jubilæum for i år. Ad Ellebjergvej går vi ind gennem Forteparken, under Grenåvej og op ad Bakkegårdsvej med de meget forskelligartede huse til Bakkekammen. Turen slutter med en forfriskning på biblioteket og et besøg i det lokalhistoriske arkivs lokaler.

Foredrag om Vejlby under krigene 1848-50 og 1864

Vejlby Sognegård torsdag den 17. september kl. 19.30.
Historikeren Steen Busck fortæller om de dramatiske begivenheder, da tyskerne besatte Aarhus og omegn i 1848, om rytterfægtningen på Aarhus mark, som danskerne vandt, og om Vejlbydrengen Jens Spejder, hvis bedrifter blev forlæg for romanerne om Rasmus fra Rodskov. Danskernes sejr ved Isted i 1850 kom der ikke meget ud af, og da tyskerne kom igen i 1864, mistede vi hele Sønderjylland. Vejlbys veteraner fra de to krige stiftede siden våbenbrødreforeningen, som først i 1920 kunne fejre genforeningen med det halve af Sønderjylland.

Foredrag om kommunesammenlægningen 1970 og den forudgående byplanlægning i Vejlby-Risskov

Torsdag den 22. oktober kl. 19.30 i Vejlby Sognegård.
Det hedengangne erhvervsarkivs leder Henrik Fode fortæller historien om, hvordan Vejlby-Risskov Kommune blev slugt af Århus. Sognerådet kæmpede til det sidste for at undgå sammenlægningen bl.a. med en aggressiv udviklingsplan, der skulle erstatte landsbyen Vejlby med et mægtigt butikscenter, et storhotel, et nyt rådhus, et nyt apotek og vidtstrakte parkeringspladser. Men alt var forgæves. Storkommunen overtog en tom kommunekasse, en næsten nedrevet landsby samt en centervej, der endte blindt. Henrik Fode fik kort efter til opgave at indsamle og registrere det gamle sognerådsarkiv.

Arkivdag ved Vejlbymodellen

Lørdag den 14. november kl. 10-15.
Vejlbymodellen findes i kælderen under Vejlby Lokalcenter (følg skiltene).
Vi holder åbent hus i det store lokale med Vejlbymodellen, hvor også mange fotos og billeder fra det gamle Vejlby er hængt op. Vi fremviser desuden billeder fra arkivet og fortæller om modellen og billederne. Folk fra det lokalhistoriske arkiv fortæller om arkivets arbejde og mulighederne for selv at komme i gang med historien om det sted, hvor du bor. Der plejer at komme en del gamle vejlbyere, som kan fortælle om husene og dem, der boede der.

Servering ved arrangementer betales med et mindre beløb.

En krigsflyver fra Risskov

Af Knud Erik Balle

Den 22. maj 1944 klokken 15.05 lettede fire Spitfire IX jagerfly fra en flyveplads i det sydlige England. Flyene skulle på en såkaldt "rubarb" mission over Bretagne i det nordlige Frankrig. "Rubarb" (rabarber) var kodenavnet for en type operation, hvor flyene fløj frem mod målområdet over tæt skydække for så at dykke under skyerne og opsøge mulige mål (som rabarberblade dækker jorden i en vis højde). Denne operaton var en del af forberedelserne frem mod D-dag (6. juni 1944), hvor så mange tyske mål som muligt skulle rammes i baglandet for invasionen på Normandiets strande.
Den danske RAF pilot, flyversergent Erik Flohr Jacobsen med kaldenavnet "Jake", sad i et af de fire Spitfire fly. Det var hans 14. mission som jagerpilot i 1. Eskadrille på kun 17 dage. Spitfire IX flyene var tilgået eskadrillen blot en måned tidligere. – Ingen kunne vide, at dette blev hans sidste togt.

Erik Flohr Jacobsen blev født 9. oktober 1917 på Fødselsstiftelsen i Skt. Johannes Sogn og døbt 26. december 1917 i Vor Frue Kirke, med bopæl Søndergade 38, 4. sal, Aarhus. Han boede som teenager i villa "Hytten", Ryvangsalle 14, Risskov.
Erik Flohr Jacobsen tog en handelsuddannelse og drog til Sao Paulo i Brasilien for at arbejde for sin onkel. Her var han, mens krigen brød ud i Europa 1939. Da Danmark blev besat i 1940, ville han hjem og kæmpe, men hans onkel, som også var dansk konsul, forbød ham at rejse. Eriks halvandet år ældre broder, Svend, var blevet dræbt i en bilulykke under et ophold hos onkelen i Brasilien. Onkelen ville ikke risikere at miste endnu en nevø.
Erik var dog opsat på at komme af sted og fik arrangeret rejse til England via det norske konsulat i stedet. Han rejste under falsk navn og ankom til London i begyndelsen af 1942. Her kom han hurtigt i kontakt med den danske hvervningsofficer kaptajn Iversen.
Erik ville gerne gøre tjeneste i Royal Air Force (RAF), så kaptajn Iversen skrev en introduktionsskrivelse til Air Minestry i London.

Submarine Spitfire mk IX, som Erik Flohr Jacobsen fløj på sit sidste togt.

Kort tid efter begyndte Erik Flohr Jacobsen på flyverskole. Det er uvist, hvor han modtog sin første træning, men som så mange andre danske piloter i RAF, er han nok blevet trænet i Canada. Da den indledende træning var overstået, kom han til 5th. Pilots Advanced Flying Unit i Tern Hill nordvest for Birmingham. Sammen med en anden dansk pilot, Vagn Christensen, blev han sendt til 53th. Operationel Training Unit i Hibaldstow (vest for Grimsby i Østengland) fra august til november i 1943. Jacobsen og Christensen blev derefter tilknyttet 264. Eskadrille, hvor i alt ni danske piloter gjorde tjeneste under 2. Verdenskrig.
Erik Flohr Jacobsen kom ikke i operationel tjeneste før marts 1944, da eskadrillen var flyttet til Bolt Head på sydkysten af Devon. Han fløj nogle rekognosceringer over den Engelske Kanal uden at støde på noget særligt.

Allerede fire dage senere blev Jacobsen og Christensen sammen med to andre danske piloter forflyttet til 1. Eskadrille i North Weald lidt nordøst for London. Men efter skydeøvelser i Scotland blev 1. Eskadrille placeret i Predannack i det sydligste Cornwall.
Jacobsen fløj en række begivenhedsløse patrulje- og eskorteflyvninger indtil 22. maj 1944, hvor 1. Eskadrille blev involveret i angreb på al mulig fjendtlig aktivitet i Nordfrankrig som optakt tll D-dag på Normandiets kyst den 6. juni 1944.

De fire Spitfire fly dykkede ned gennem skylaget lidt nord for Morlaix i Bretagne. "Red 4" meldte over radioen, at han var blevet ramt af let luftværnsskyts, men godt kunne fortsætte. Kort tid efter angreb flyene to tyske transporttog fra siden i lav højde. Målene blev ramt og blev observeret i flammer, men antiluftskyts på det sidste tog fik ram på alle fire fly. Gruppens leder, "Red 1" (Flyverløjtnant R. R. Vale) og "Red 2" (Flyversergent Erik Flohr Rasmussen) forulykkede begge . Vale fik nødlandet sit fly, og blev taget i tysk krigsfangenskab resten af krigen. Jacobsens fly blev observeret stige fra cirka 15 meters højde til cirka 300 meter, for der efter at dykke ned og forsvinde. Klokken var da 16.35.

Erik Flohr Jacobsens forulykkede fly og hans lig blev fundet udenfor Saint Eloy lidt øst for Brest. Han blev begravet på kirkegården i Saint Eloy. På graven står en britisk krigergravsten med hans navn, rang og soldaternummer.
Efter krigen blev Erik Flohr Jacobsen post mortem tildelt Christian X's Erindringsmedalje for deltagelse i allieret krigstjeneste 1940-1945.

Kilder: Hjemmesiden "Danish WW2 Pilots", Erik Flohr Jacobsen v/ Mikkel Planntin (som også er baseret på interviews med familiemedlemmer), Diverse RAF regimentshjemmesider, Familiemedlemmers fotos fra kirkegården i Saint Eloy

En festlig original

Skibsprovianteringshandler Sophus E. Johnsen (1869-1950) var landskendt som Drakenberg-Johnsen. Han kom til at sætte sit præg på både Aarhus og Risskov.

Af Knud Erik Balle
Sophus Emil Johnsen blev født 10. december 1869 i Søndergade 43, Aarhus som søn af sømand Jens Johnsen og hustru Ane Jensen.
Som ung stak han til søs ligesom faderen. Da han kom tilbage til Aarhus 1898, åbnede han en skibsprovianteringshandel. Han var blevet gift med Maria Franchisca Hansine Jørgensen, som var født i Flensborg. Ved folketællingen 1901 boede de i en kælderlejlighed Spanien nr. 9.
I 1906 lå skibsprovianteringsforretningen i Dynkarken 35-37. Familien Johnsen boede på 3. sal.
Ud over at forsyne skibe i Aarhus havn med proviant, handlede han med større partier oversøiske varer. I 1919 solgte han 10 tons bly til Brødrene Dahl for 30.000 kr. og grundlagde dermed en betydelig formue. Han var med til at starte søspejderskolen "Neptun", som havde tre skibe med 12 drenge i hver. I alt 300 drenge blev udlært i søens ABC. Hans motto var i øvrigt: "En ton sejlskib for hvert ton krigsskib!"
Senere blev det til fabrikation af skibsmodeller og flaskeskibe. Sophus E. Johnsen var medstifter af "Sluppen", som i over 40 år deltog i fastelavnsoptog i Aarhus og samlede ind til gamle sømænd og sømandsenker. Ligeledes oprettede han et hjem for sygeplejersker.
I 1918 flyttede Johnsen til Risskov i Villa Anker (Ankerhus), Ellebækvej 2. Han købte også villaen, Fortevej 114, hvor han indrettede Risskov Søfartsmuseum sammen med restaurant og café.

Villa Anker, Ellebækvej 2 – Bemærk skibsmasten i stedet for flagstang

Johnsen med buste af Drakenbergs lig

Tidligt i 1920'erne blev Johnsen fascineret af den længst afdøde Aarhus-borger, Christian Jacobsen Drakenberg, som angiveligt skulle været blevet 146 år gammel – "verdens ældste mand". Johnsen opbyggede en samling Drakenberg-effekter, som blandt andet blev udstillet på museet i Risskov. Han følte åbenbart et slags åndsfællesskab med Drakenberg, som også havde været sømand.

Sophus E. Johnsen udgav et tidsskrift, Drakenberg-Posten, og oprettede Drakenberg-fonden, som blandt andet finansierede søspejderne. Op til Drakenbergs 300 års fødselsdag i 1926 agiterede han så ivrigt, blandt andet med en stor jubilæumsudgave af Drakenberg-Posten både på dansk og engelsk. Endda udkast til en "Drakenberg-brønd" som skulle stå på havnen.

Det blev alt sammen for meget for Aarhus-dagbladene. Aarhus Stiftstidende skrev i en leder, at Drakenberg var "en uvorn slagsbroder, drukkenbolt og pigejæger". En række læserbreve supplerede kritikken. Herefter havde Johnsen et fjendtligt forhold til Stiften i mange år.

Festligholdelsen af Drakenbergs 300 års fødselsdag blev dog gennemført. Festmatiné i Regina-teateret med omkring 100 gæster. Det meste af forestillingen blev gentaget om aftenen på Risskov Badehotel. Samme dag blev en Drakenberg mindetavle afsløret på ejendommen Fiskergade 82, hvor Drakenberg levede sine sidste år i Aarhus.

I 1928 indrykkede Johnsen en annonce for sit museum med restaurant og cafe i dagbladene med følgende tekst:

"**Hopla, vi lever!**

Kom ud og se, hvorledes den fremsynede Viking arbejder paa at faa alt det ormstukne bort i vort Samfund uden Hensyn til Klasse og Parti, med det Maal at være noget for den unge og gamle Sømand og faa Handelsflaaden frem til vor arbejdsløse Ungdom.

Kom ud, nyd skattefri Sol, Luft, Hav. Frøken Karen Jensen, tidligere Ejerbavnehøj, vil gøre sit bedste. – Sæt Hjulene i gang og støt vor Boder. Meld Dem ind i vor Fredsliga; vore Mærker, der bæres af Tusinde af Søens Folk af alle Nationer, faas hos Inspektør Højer. Skolebørn i Følge med Lærere har gratis Adgang (Formiddag) mod at synge Verset ved Indgangen.

Bilstation forefindes.

Nordlysets folkelige Sangkor synger 2. Pinsedag.

Drakenberg Søfartsmuseum, fri Strand, Vejlby Fed"

Johnsen med statue af Drakenberg foran Søfartsmuseet på Fortevej (den nuværende spejderhytte)

Sophus Emil Johnsen lavede mange bemærkelsesværdige ting i sin dyrkelse af Drakenberg. Han rejste rundt med sine søspejdere til Norge, Sverige og England for at udbrede kendskabet til Drakenberg. Han udgav "Drakenberg-Posten" og "Søspejderen". Endvidere fik han genudgivet bogen fra 1774, "*Den ældgamle Nordmands, Christian Jacobsen Drakenberg, Levnets-Beskrivelse*" og oversat den til svensk, engelsk, tysk og hollandsk. Bogen blev distribueret gennem søspejdere i udlandet. Han vandrede også fra Aarhus til København med en trækvogn, som var fyldt med Drakenberg-relikvier.

Risskov Søfartsmuseum nederst på Fortevej udstillede Drakenberg-effekter sammen med skibsmodeller, flaskeskibe og andre maritime ting.

Sophus Emil Johnsen døde som enkemand 28. november 1950 på kirurgisk afdeling, Aarhus Kommunehospital. Hans adresse bliver i Domsognets kirkebog angivet som Sømandshjemmet i Havnegade. Han må have formøblet hele sin formue.

Der kan læses mere om Sophus E. Johnsen og Drakenberg i hæftet "Spejderhytterne på Fortevej", som er skrevet af historikeren Henrik Fode og udgivet af Grundejerforeningen Vejlby Fed. – Link til hæftet findes på Vejby-Risskov Lokalhistorisk Forening/Arkiv's hjemmeside under "Publikationer".

Kilder:
Aarhus Wiki
Diverse udklip fra Aarhus-dagblade
Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Arkiv

Risskov I Hjertet

Boganmeldelse af Lars M. Rasmussen

Ja, det er netop titlen på en lille bog, som G.V.F. (Grundejerforeningen Vejlby Fed) har udgivet i år i anledning af dens 100-års jubilæum. I årenes løb har denne lokalbevidste grundejerforening udgivet flere små skrifter samt GVF-AVISEN to gange årligt, alt indeholdende lokalt orienterende artikler, så det er naturligt - forventeligt - at man fejrer jubilæet med en bogudgivelse, der indrager flere af områdets beboere i alle aldersgrupper til at fortælle om erindringer, forventninger, fremtidens Risskov og glæden ved at bo og opvokse i Risskov. Og mon ikke en del af æren herfor kan tilskrives en engageret bestyrelses arbejdsindsats.
Beretningen om GVF` 100-årige historie blev lagt i hænderne på den meget kyndige historiker og tidligere chef på Erhvervsarkivet Henrik Fode.
Der var rigeligt med emner at tage fat på i 1919. Som eks. kan nævnes Ndr. Strandvejs forbedring (sognerådet var ikke særlig villig), etablering af et vandværk, vedligeholdelse og bygning af diger og veje og problemer med de efterhånden mange tusinde århusianere, som drog ud - enten pr. gåben, cykel eller som det oplyses med toget en enkelt søndag 6.200 personer - for at nyde badelivet ved de fristende sandstrande, og som midt i glædesrusen måske blev lidt for frigjorte.
Det blev til mange dage og timer for Henrik Fode på Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Arkiv med arbejdet i arkivalierne til sin historiske beretning. Denne såvel som de øvrige bidrag er god læsning for "fedboerne" - og alle vi andre.
Tillykke med jubilæet.

Link til bogen "Risskov i hjertet" findes på Vejby-Risskov Lokalhistorisk Forening/Arkiv's hjemmeside under "Publikationer".

Frøken Ellen Gade (årstal ukendt)

Frøken Ellen Gade

Mange Risskov-borgere har sikkert tænkt: Hvorfor hedder en daginstitution på Elmevej "Frøken Ellen Gade"?

Af Knud Erik Balle

Ellen Gade blev født i Sønderborg 1894 som datter af civilingeniør, jernstøber og maskinfabrikant Peter Christian Sophus Gade og hustru Marie Cathrine Drescher.
Moderen døde allerede i 1901, da Ellen var fem år. Faderen døde i 1917.
Ellen blev opfostret hos sin onkel, skibsfører Christian Gotfred Drescher og tante Johanne i København.

I 1917 kom familien Drescher og Ellen Gade til Vejlby Sogn og bosatte sig i villa "Dora", Birkevej 20 i Risskov, hvor Ellen fungerede som ung pige i huset.
I folketællingen 1925 boede Ellen Gade hos en anden onkel, grosserer Martin Peter Drescher, Birkevej 6. Her står Ellen anført som husfrøken.
Hun boende igen hos fhv. skibsfører Christian Gotfred Drescher ved folketællingerne 1930 og 1940. Stadig på Birkevej 20.
I 1930 havde Ellen Gade fast adresse Æbeløgade 29, 4. sal i København. Det er muligt, at hun lige var blevet færdig med at uddanne sig til børnehavelærerinde i København. Hun er angivet som værende arbejdsløs. I øvrigt var hun lige kommet hjem fra en rejse til Italien.

Martin Peter Drescher (1869-1944)

Grosserer Martin Peter Drescher købte 28. maj 1934 ejendommen Elmevej 6 i Risskov på tvangsauktion for 10.000 kr. Huset hed "Arnen".

Martin Peter Drescher var en kendt mand i Aarhus. I 1896 etablerede han sammen med sin søsters mand, A. W. Mammen, firmaet Mammen & Drescher på havnen i Aarhus. Firmaet er stadig aktivt som speditørfirma med hovedsæde i København. M. P. Drescher sad i Aarhus Byråd 1908-09 for partiet Højre.

Martin Peter Drescher døde 11. juni 1944. Samme år overtog hans enke skødet på Elmevej 6.

Frøken Ellen Gades Børnehave, Elmevej 6, Risskov

17. august 1946 blev skødet overgivet til Ellen Gade, og der blev indrettet børnehave i huset Elmevej 6 under navnet "Risskov Børnehave". Ellen Gade boede selv i huset og i begyndelsen var der endda plads til to lejemål.
Ellen Gade døde 19. november 1966 på Aarhus Amtssygehus – 72 år gammel og ugift.
Skødet til Elmevej 6 overgik 3. januar 1967 til "Den selvejende institution Frøken Ellen Gades Børnehave"

Kilder:
Aarhus Wiki
Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Arkiv
Tingbøger på nettet 1927-2000

Kontingent for 2020

For 1 person – 75 kr. – For husstand med 2 eller flere personer – 100 kr.
For institutioner, foreninger o.l. – 150 kr.
Der kan betales på følgende måder:

- Indbetaling (gerne via netbank) til Nordea Bank, Risskov Afdelingen, reg. nr. 2267, konto nr. 9160096070. **Husk at angive navn!**
- Indbetaling kontant til kassereren ved generalforsamlingen eller et andet arrangement.
- Indbetaling kontant til arbejdsgruppen på det lokalhistoriske arkiv i åbningstiden.

Bestyrelsen anbefaler, at man betaler først på året, senest i forbindelse med generalforsamlingen.

Denne historie er baseret på referater fra Sogneforstanderskabets møder i perioden 1843-47 samt korrespondance i forbindelse hermed.

Da kirkeklokken revnede

I 1800-tallet brød Vejlby Sogneforstanderskabs bønder sig ikke meget om udgifter. Det gjaldt også i 1843, da kirkeklokken var revnet.

Af Knud Erik Balle

Hvorledes det var gået til, at Vejlby Kirkes kirkeklokke var revnet i vinteren 1842-43 vides ikke, men af Sogneforstanderskabets mødereferat af 16. februar 1843 fremgår det, at klokken var helt ubrugelig.
Man ville afvente et tilbud fra en klokkestøber i Randers (sandsynligvis Peder Meilstrup) inden man tog stilling. Klokkestøber Gamst i København havde allerede givet et prisoverslag. For en klokke af denne vægt: 1 Skippund 15 Lispund 6 Pund (= 283 kg.) ville han forlange 141Rbd. 3 Mk. plus omsmeltning af den gamle klokke til 24 Sk. per pund– det svarer til i alt omtrent 600 kr. En anseelig sum den gang – svarende til en trediedel bondegård.

Allerede i mødereferat fra 9. marts 1843 havde man opgivet at få støbt en ny klokke i Randers eller København. Kobbersmed Bernbom i Aarhus kunne lodde revnen i klokken for kun 30 Rbd. Sogneforstanderskabet krævede, at kobbersmeden skulle yde 10 års garanti for klokkens brugbarhed. Såfremt den atter revnede skulle Bernbom ikke alene reparere klokken, men også nedtage den og opsætte den igen for egen regning.

Johan Frederik Topsøe, præst i Vejlby 1840-46

Den loddede kirkeklokke havde naturligvis ikke samme klang som den havde inden den revnede. Det varede heller ikke længe, inden pastor Topsøe klagede over, at klokkerigningen ikke længere kunne høres i hele sognet, når der kaldtes til gudstjeneste.
Presset på Sogneforstanderskabet om at anskaffe en ny klokke steg. Men man valgte at gå på kompromis. 2. november 1845 kom man frem til følgende: Det materialesvind der var ved omsmeltning af den gamle klokke skulle ikke erstattes, man var således tilfreds med en mindre.
Man ville ikke have hjerter og inskription på klokken, kun årstal. Ophæng og knebel skulle så vidt muligt genbruges.

Man ville atter forhøre sig i København og Randers om prisen på en sådan klokke ville være anderledes. og hvor mange procent svindet ville andrage.
Pengene til klokken skulle tages af det indkomne beløb ved det nylige salg af et hus i Vejlby.

På Sogneforstanderskabets møde 8. januar 1846 behandlede man et brev fra pastor Topsøes svoger, premierløjtnant i søværnet E. A. Wulff, som havde opsøgt klokkestøber Gamst i København for at høre nærmere om priser og betingelser.
De mål på klokken som Gamst modtog i 1843 var stadig grundlaget for beregningerne. Man skulle regne med et svind ved omstøbning på cirka 1 pund per 16. pund.
Skulle klokken støbes uden svind ville det koste 140-150 Rbd. Hvis der ikke skulle kompenseres for svindet ville prisen blive cirka 130 Rbd. Og hvis klokkens vægt kunne reduceres til 1 Skp. (skippund = 160 kg) og 10 Lp (1 lispund = 8.5 kg). I alt 245 kg – i følge Gamst var det den mest almindelige vægt, for eksempel i kongelige kirker – så ville prisen kun være 116 Rbd.
Gamst fortalte også, at det var bedst, hvis knebelen kom sammen med klokken, så det hele kunne afstemmes. I øvrigt var det ligegyldigt om klokken var hel elle slået itu, så den nemmere kunne pakkes i en kasse og afskibes. Han beregnede en arbejdstid på cirka seks uger efter modtagelse af den gamle klokke og Sogneforstanderskabets tilsagn.
Premierløjtnant Wulff sluttede brevet af med, at han naturligvis ville stå til rådighed ved klokkens ankomst til København. Pastor Topsøe bad da sogneforstanderne om at træffe en hurtig beslutning, da hans svoger ventede at skulle påmønstre et af kongens krigsskibe i det tidlige forår.

Møde 26. april 1846:
Kirkeklokken blev i dag sendt til Aarhus, for i morgen at afgå med paketbåden "Ørsted" til København (fast gods-rutefart). Brev til klokkestøber Gamst medfulgte:
Vi er gennem premierløjtnant Wulff i København blevet bekendt med priser for omstøbning af vor kirkeklokke med tillæg for svind af metal, uden tillæg, og reduceret til 1 Skp. 10 Lispund.
Vi har bestemt os for at lade den omstøbe uden tillæg af metal. Altså til den angivne pris på 130 Rbd., og tillader os derfor at sende den med paketbåden "Ørsted" , som også skulle bringe den nye tilbage så snart, den bliver færdig, og beder om at omstøbningen må ske så hurtigt som muligt, samt at føreren af paketbåden må blive underrettet om hvilket tidspunkt han kan bringe den tilbage.
Vi regner med, at De lader den nye klokke blive vejet og underkastet en prøve på Statens Vejerbod, og lader en attest medfølge fra vejermesteren desangående her tilbage samt, at De i enhver henseende indestår for dens soliditet.
Knebelen og den gamle aksel medfølger, tillige med jernbeslaget. Lige som vi ønsker hurtig ekspedering, så ønsker vi især, at den nye klokke må have en god klang og være solid. Herefter forsikrede Sogneforstanderne, at betalingen nok skulle falde prompte, så snart klokken var modtaget.

Niels Johan Wagtmann, præst i Vejlby 1846-55

Den 3. juni 1846 havde Sogneforstanderskabet modtaget svarbrev fra klokkestøber Gamst, hvor han bekræfter udgifter til den nye klokke. Men sogneforstanderne mente, at Gamst måtte have misforstået dem, og regnet med forkert vægt samt medtaget udgifter for ting, som ikke ønskedes anskaffet fra København.
I et brev til Gamst udtrykte de deres uenighed i den gamle klokkes vægt og svindet ved omsmeltningen. De understregede, at den nye klokkes vægt – efter deres beregninger – under ingen omstændigheder måtte overstiges, så prisen på 130 Rbd. kan fastholdes.
De bad også Gamst om at returnere knebel og andet tilbehør, da forstanderskabet kun var bemyndiget til at betale for selve klokken. Alligevel var de så "frække" at bede Gamst om at fremstille en model i træ af en ny knebel, og angive hvor meget den skal veje for at passe til den nye klokke. Denne træmodel ville de selvfølgelig gerne betale.
Sogneforstanderskabet havde fået ny formand, da pastor Topsøe havde forladt pastoratet for at tiltræde et nyt embede i Hørsholm. Den nye præst i Vejlby var Niels Johan Wagtmann.

Klokkestøber Gamst sendte regning for den nye klokke i januar 1847. I det medfølgende brev hævdes, at han havde haft tab, da klokkens vægt alligevel oversteg det aftalte, men den lovede pris på 130 Rbd. ville han overholde. Han medsendte en ny knebel uden beregning, da den nødvendigvis skulle tilpasses klokken. (Man kan næsten læse irritationen mellem linierne. Nu gad han ikke mere bøvl.)

Klokken fra 1847 hænger ikke længere i Vejlby Kirke. Den nuværende "ældre" klokke er støbt i Aarhus hos Chr, Christensen 1868. – Hvad der skete i mellemtiden må fortælles en anden gang, når lokalarkivet har transkriberet flere sogneforstanderprotokoller.

Denne historie er baseret på referater fra Sogneforstanderskabets møder i perioden 1843-47 samt korrespondance i forbindelse hermed.

Gl. Vejlby Kro (1987-2009)

Ingen spirituøse drikke i vort sogn

Der var en kro i Vejlby, som kaldtes "Gammel Vejlby Kro". Det eneste gamle ved den kro, var huset den lå i. Der har aldrig tidligere været en kro i Vejlby.

Af Knud Erik Balle

Sogneforstanderskabet (1841-1855) bestod af gårdejere med sognets præst som formand. Nedenstående eksempler illustrerer, hvordan sogneforstanderne ofte optrådte som moralens vogtere. Umådeholdende drikkeri har altid givet anledning til problemer, også i gamle dage. Tænk bare på Holberg's "Jeppe på bjerget".
Helt frem til kommunesammenlægningen i 1970 var sognerådet imod krodrift i Vejlby.

April 1843
Brev fra Forstanderskabet for Hjortshøi og Egaae Sogne:
"Efter hvad undertegnede Sogneforstanderskab skal have bragt i Erfaring, skal en vis Skomager Christen Philipsen, der for Tiden boer paa Casted Mark, af de til Weilbye hørende Jorder paa Egaa Fjed have kjøbt sig en Parcel, hvor han skal have isinde at bosætte sig og at drive Kroehold.- Hvor fordærvelige slige Kroer ere for det almindelige behøver vi næppe at omtale, da det upaatvivlelig maa være det ærede Forstanderskab fuldkommen bekjendt, men naar der derfor med Hensyn til det personlige er saameget at udsætte som hos Chr. Philipsen, da tror vi at der er al grund til at forebygge et i og for sig saa høist skadeligt Etablissement.-
Christen Philipsen er som bekjendt en meget fordægtig Person, der ikke alene har været straffet for criminelle Lovovertrædelser, men ogsaa har været indviklet i flere Justitssager.-
Vi tør derfor forhaabe at det ærede Forstanderskab af al magt vil søge at afværge et Project, som det er saare let at forudse vil drage uberegnelige Følger efter sig for den hele Omegn."

Uddrag af svarbrev:
"Det var derfor Sognepræsten meget kjært iforveien at have modtagen Sogneforstanderskabets ovennævnte Skrivelse, da der derved kunde blive Anledning til at forelægge Chr. Philipsen det Spørgsmaal, hvoraf han vilde ernære sig. For Sognepræsten erklærede han, at han var dygtig i Skomagerprofessionen og heraf alene vilde ernære sig. Da formedels Undertegnede Sognepræst sagde til Philipsen at Rygtet gik at han vilde drive Krohold, erklærede han, at nogle rigtignok havde tilraadet ham dette, men at han havde opgivet dette. Sognepræsten erindrede ham at

holde sig efterrettelig heri, da han ikke kunde forvente at Weilbye Sogneforstanderskab vilde anbefale ham heri til Øvrigheden og at hemmeligt Krohold vilde bevirke at han blev dragen til Ansvar herfor."

Jeppe får sin "syp" hos Jacob Skomager (Det Kgl.Teater 1918)

Juli 1843
Vedrørende ansøgning om bevilling til krohold:
"Da det Sted, hvor Huusmand Christian Carl af Egaa attraaer at etablere Krohold er, som af ham opgivet, saa nærbeliggende baade Aarhuus og den Kongelige priviligerede Kroe, Løgten kaldet, saa er undertegnede Sogneforstanderskab aldeles overbevist om, at et saadant Etablissement ikke i fjerneste Henseende kan ansees for at være af Nødvendighed, hverken for de Veifarende eller for Omegnens Beboere, hvorimod Sogneforstanderskabet formener at det vil ganske være i disses Interesse, dersom Supplicanten i medfølgende allerunderdanigste Ansøgning ikke erholder den attraaede Bevilling, eftersom det er en temmelig anerkjent Sandhed, at Kroehold i Almindelighed ofte har en fordærvende Indvirkning paa den Egns Beboere, blant hvilke et Saadant existerer og at det derfor netop ere saadanne Etablissementer, der have meest Krav paa at modarbeides. Med denne Anskuelse af Sagen er det en selvfølge, at Sogneforstanderskabet aldeles ikke kan anbefale bemeldte Christian Carls allerunderdanigste Andragende. "

Januar 1845
"Fra Weilbye Sogneforstanderskab har jeg modtaget et Andragende, hvori der ankes over flere Uskikke og Uorden, som pleier at finde Sted og foranlediges med den af Byens Ungdom paa Fastelavnssøndag og Mandag anstillede Ringridning, hvorved tildels Fleres Liv og Helbred ved de Ridendes Uforsigtighed udsættes for Farer ved Nydelse af Brændeviin og andre Spirituøse Drikke og deraf følgende Klammeri og Slagsmaal finde Sted og formange unødvendige Udgivter foraarsages."

Kilder:
Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Arkiv
Wikipedia